Lista lektur obowiązkowych w roku szkolnym 2025/2026

Klasy IV–VI[1]
1) Jan Brzechwa, *Akademia Pana Kleksa*
2) Janusz Christa, *Kajko i Kokosz. Szkoła latania* (komiks)
3) Clive Staples Lewis, *Opowieści z Narnii. Lew, czarownica i stara szafa*
4) Ferenc Molnár, *Chłopcy z Placu Broni*
5) John Ronald Reuel Tolkien, *Hobbit, czyli tam i z powrotem*

Klasy VII i VIII
1) Charles Dickens, *Opowieść wigilijna*
2) Aleksander Fredro, *Zemsta*
3) Aleksander Kamiński, *Kamienie na szaniec*
4) Jan Kochanowski, wybór fraszek, wybrana pieśń, treny VII i VIII
5) Adam Mickiewicz*, Reduta Ordona*, *Świtezianka*, *Dziady* część II, *Pan Tadeusz* (księgi: I, II, IV, X, XI, XII)
6) Sławomir Mrożek, *Artysta*
7) Antoine de Saint-Exupéry, *Mały Książę*
8) Henryk Sienkiewicz, *Latarnik*, *Quo vadis* (fragmenty)
9) Juliusz Słowacki, *Balladyna*
10) Stefan Żeromski, *Syzyfowe prace* (fragmenty)

Inne lektury obowiązkowe, do których można odwołać się w zadaniach otwartych krótkiej odpowiedzi oraz w wypracowaniu

Klasy IV–VI
1) René Goscinny, Jean-Jacques Sempé, *Mikołajek* (wybór opowiadań)
2) Ignacy Krasicki, wybrane bajki
3) Adam Mickiewicz, *Pan Tadeusz* (wybrane fragmenty)
4) Józef Wybicki, *Mazurek Dąbrowskiego*
5) wybrane mity greckie, w tym mit o powstaniu świata oraz mity o Prometeuszu, o Syzyfie, o Demeter i Korze, o Dedalu i Ikarze, o Heraklesie, o Tezeuszu i Ariadnie
6) Biblia: stworzenie świata i człowieka oraz wybrane przypowieści ewangeliczne, w tym o talentach, o miłosiernym Samarytaninie
7) wybrane podania i legendy polskie
8) wybrane baśnie polskie i europejskie
9) Maria Konopnicka, *Rota*

[1] W roku szkolnym 2025/2026 zadania w części I arkusza, które będą dotyczyły lektur obowiązkowych dla klas IV–VI, będą odnosić się wyłącznie do fragmentu lektury zamieszczonego w arkuszu egzaminacyjnym, nie będą sprawdzały znajomości treści lub problematyki całej lektury obowiązkowej.

Lektury obowiązkowe wykreślone w podstawie programowej z 2024 r., do których także można odwołać się w zadaniach otwartych krótkiej odpowiedzi oraz w wypracowaniu

Klasy IV–VI

1) Charles Perrault, *Kopciuszek*
2) Adam Mickiewicz, *Powrót taty*, *Pani Twardowska*
3) Bolesław Prus, *Katarynka*
4) Aleksander Puszkin, *Bajka o rybaku i rybce*
5) Henryk Sienkiewicz, *W pustyni i w puszczy*
6) Juliusz Słowacki, *W pamiętniku Zofii Bobrówny*
7) legendy polskie: o Lechu, o Piaście, o Kraku i Wandzie
8) mit o Orfeuszu i Eurydyce
9) przypowieści: o siewcy, o pannach roztropnych

Klasy VII i VIII

1) Jan Kochanowski, treny I i V
2) Ignacy Krasicki, *Żona modna*
3) Adam Mickiewicz, *Śmierć pułkownika*, wybrany utwór z cyklu *Sonety krymskie*, *Pan Tadeusz* (księgi: III, V, VI, VII, VIII, IX)
4) Melchior Wańkowicz, *Tędy i owędy* (wybrany reportaż)

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Henryk Sienkiewicz

W PUSTYNI I W PUSZCZY

Przez następne trzy dni jechali wciąż wąwozem i zawsze w górę. Dni były przeważnie upalne, noce na przemian chłodne albo parne. Zbliżała się pora dżdżysta[1]. Zza widnokręgu wysuwały się tu i ówdzie chmury, białe jak mleko, ale głębokie i zawalne[2]. Stronami widać było już smugi dżdżu i dalekie tęcze. Nad ranem trzeciego dnia jedna z takich chmur pękła nad ich głowami jak beczka, z której zleciała obręcz, i pokropiła ich ciepłym i obfitym, ale na szczęście krótkotrwałym deszczem. Potem pogoda uczyniła się jednak piękna i mogli jechać dalej. [...] Podróż w odświeżonym powietrzu nie była wcale uciążliwa, a obfitość zwierzyny i wody usuwała obawę głodu i pragnienia. W ogóle szło im łatwiej, niż się spodziewali, toteż Stasia nie opuszczał dobry humor i jadąc obok dziewczynki, gwarzył z nią wesoło, a chwilami i żartował:

– Wiesz co, Nel – mówił – gdy na chwilę zatrzymali konie pod wielkim drzewem chlebowym, z którego Kali z Meą obcinali podobne do ogromnych melonów owoce – czasem mi się zdaje, że ja jestem błędny rycerz.

– A co to jest błędny rycerz? – zapytała Nel, zwracając ku niemu swą śliczną główkę.

– Dawno, dawno temu, w średnich wiekach, byli tacy rycerze, którzy jeździli po świecie i szukali przygód. Walczyli z olbrzymami i smokami i wiesz? Każdy miał swoją damę, którą opiekował się i której bronił.

– To ja jestem taka dama?

Staś zastanowił się przez chwilę, po czym odrzekł:

– Nie – tyś na to za mała. Tamte wszystkie były dorosłe.

I ani przez głowę mu nie przeszło, że może żaden błędny rycerz nie uczynił tyle dla swojej damy, ile on dla tej małej siostrzyczki – po prostu wydawało mu się, że to, co czynił, rozumiało się samo przez się.

Lecz Nel uczuła się pokrzywdzona jego słowami, więc wysunąwszy z nadąsaną minką usta, rzekła:

– A mówiłeś raz w pustyni, że postąpiłam jak osoba trzynastoletnia? Aha!

– No to raz, ale masz lat osiem.

– To za dziesięć lat będę miała osiemnaście!

– Wielka rzecz! A ja dwudziesty czwarty! W takim wieku człowiek nie myśli już o żadnych damach, bo ma co innego do roboty. Rozumie się!

– A co będziesz robił?

– Będę inżynierem albo marynarzem, albo jeśli w Polsce będzie wojna, to pójdę się bić jak mój ojciec.

Ona zaś spytała niespokojnie:

– Ale wrócisz do Port Saidu?

– Pierwej musimy tam powrócić oboje.

– Do tatusia! – odpowiedziała dziewczynka.

I oczy jej zamgliły się smutkiem i tęsknotą. Na szczęście nadleciało w tej chwili stadko prześlicznych papug z różowymi głowami i z różową podszewką pod spodem skrzydeł. Dzieci zapomniały natychmiast o poprzedniej rozmowie i poczęły śledzić oczyma ich lot.

Henryk Sienkiewicz, *W pustyni i w puszczy*, Warszawa 1997.

[1] Dżdżysta – deszczowa.
[2] Chmury zawalne – chmury potężne, gęste.

[435 wyrazów]

Zadanie 1. (0–1)

Która z poniższych informacji jest zgodna z przytoczonym fragmentem utworu *W pustyni i w puszczy*? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

A. Bohaterowie podróżowali w ponurych nastrojach.
B. Bohaterowie planowali, że wspólnie odwiedzą Polskę.
C. Podczas podróży Staś zdradził Nel swoje plany na przyszłość.
D. Staś i Nel mieli trudności ze zdobyciem pożywienia podczas podróży.

Zadanie 2. (0–1)

Na podstawie przytoczonego fragmentu utworu *W pustyni i w puszczy* oceń prawdziwość poniższych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Staś nie uważał opieki nad Nel za coś nadzwyczajnego.	**P**	**F**
Według Stasia wiek Nel nie przeszkadza jej w byciu damą.	**P**	**F**

Zadanie 3. (0–1)

Na podstawie przytoczonego fragmentu utworu *W pustyni i w puszczy* dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

W czasie rozmowy ze Stasiem Nel

A. cieszy się z porównania jej do damy.
B. próbuje go przekonać o swej dorosłości.
C. wyraża wdzięczność za troskliwość chłopca.
D. potwierdza jego podobieństwo do błędnego rycerza.

Zadanie 4. (0–1)

W przytoczonym fragmencie utworu *W pustyni i w puszczy* pojawia się stwierdzenie: *toteż Stasia nie opuszczał dobry humor*. Podaj <u>dwie</u> przyczyny dobrego samopoczucia bohatera, jakie zostały zaprezentowane w tekście. Nie cytuj sformułowań z fragmentu utworu.

- ……..
- ……..

Zadanie 5. (0–1)

Która z informacji dotycząca błędnych rycerzy nie pojawia się w wypowiedzi Stasia? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

A. Bronili swojego honoru.
B. Opiekowali się swoimi damami.
C. Walczyli z olbrzymami i smokami.
D. Jeździli po świecie i szukali przygód.

Zadanie 6. (0–3)

Przeczytaj poniższy fragment utworu.

KLARA
W dawnych czasach rycerz prawy,
Lubo zdobion wieńcem sławy,
Lubo staczał krwawe boje,
Nim oświadczył miłość swoję –
Ku czci drogiej swej kochanki
W turniejowe stawał szranki.
[…]
Zaś śmiałości – w tym sposobie
Da mi dowód, kto dać zechce:
W oddalonej stąd krainie
Jadowity potwór słynie,
Najmężniejszym trwogą bywa –
Krokodylem się nazywa.
Niech go schwyci i przystawi,
Moje oko nim zabawi;
Bom ciekawa jest nad miarę
Widzieć żywą tę poczwarę.
To jest wolą niewzruszoną –
A kto spełni, co ja każę,
Ten powiedzie przed ołtarze.
Tego tylko będę żoną.

6.1. Podaj tytuł utworu, z którego pochodzi powyższy fragment.

Tytuł: .....

6.2. Napisz, do kogo Klara kieruje swoje słowa.

.....

6.3. Na podstawie znajomości całego utworu, z którego pochodzi powyższy fragment, napisz, czy osobę, do której Klara kieruje swoje słowa, można nazwać rycerzem w takim znaczeniu, o jakim wspomina Staś w swojej rozmowie z Nel. Uzasadnij swoją odpowiedź.

……

Zadanie 7. (0–1)

Uzupełnij poniższe zdanie. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

Występujący w ostatnim zdaniu przytoczonego fragmentu *W pustyni i w puszczy* wyraz *ich* jest | **A** | **B** | i odnosi się do wyrazu | **C** | **D** | użytego w zdaniu wcześniejszym.

A. zaimkiem
B. przyimkiem
C. *skrzydła*
D. *papugi*

Zadanie 8. (0–1)

Uczniowie w ramach projektu przygotowali krótkie notatki dotyczące utworu *W pustyni i w puszczy*. W jednej z notatek zabrakło trzech przecinków. Uzupełnij poniższy zapis tak, aby był zgodny z zasadami interpunkcji.

Powieść „W pustyni i w puszczy” powstała w 1911 roku a inspiracją do jej napisania była podróż do Afryki, którą odbył Henryk Sienkiewicz dwadzieścia lat wcześniej i opisał w „Listach z Afryki”. Jest to historia o losach czternastoletniego Stasia Tarkowskiego i ośmioletniej Nel Rawlison, porwanych w Egipcie przez powstańców Mahdiego. Dzieci odbywają niebezpieczną wędrówkę przez Afrykę wykazując się przy tym ogromną odwagą. Dzięki sprytowi Stasia oraz pomocy Kalego i Mei odzyskują wolność by po licznych przygodach wrócić do swoich ojców.

Zadanie 9. (0–2)

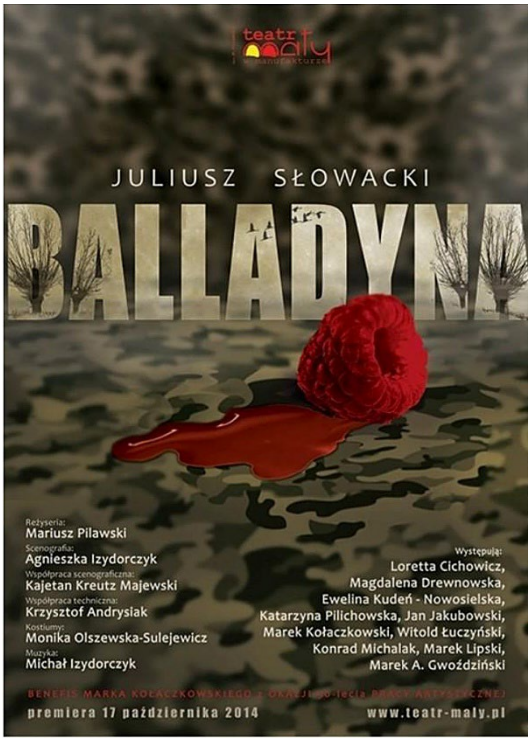
Obejrzyj poniższe plakaty do spektaklu teatralnego *Balladyna*.

1.

https://teatrkrakow.pl

2.

https://teatrlalek.olsztyn.pl

Który plakat – Twoim zdaniem – lepiej nawiązuje do treści utworu *Balladyna* Juliusza Słowackiego? Uzasadnij swój wybór. W uzasadnieniu odwołaj się do dwóch elementów graficznych widocznych na wybranym przez Ciebie plakacie.

Wybieram plakat oznaczony numerem ……..

Uzasadnienie: …….

……

Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

Katarzyna Olbrycht

DO CZEGO W ROZWOJU CZŁOWIEKA POTRZEBNE JEST PIĘKNO?

Jest tyle piękna, o które musimy się troszczyć.
Charlie Mackesy

Choć tytułowe pytanie tekstu brzmi dosyć prowokacyjnie, zawiera wyraźną tezę: tak, piękno jest potrzebne, a nawet niezbędne w rozwoju człowieka.

Uznawanie mocnej pozycji piękna kojarzy się w dzisiejszej kulturze raczej z odległą przeszłością, głównie z tradycją grecką. Jest to skojarzenie w pełni zasadne, ponieważ jesteśmy w ogromnym stopniu, mniej lub bardziej świadomie, dziedzicami myśli starożytnych Greków. Tradycja grecka rozróżniała piękno wysokie (piękno duchowe, moralne, ideę piękna) oraz piękno niższe (piękno uchwytne za pomocą zmysłów – wygląd, uroda, kształt).

Piękno obejmowało więc wszystkie dziedziny życia: obyczaje i myśli, zachowania i działania, przyrodę i rzeczy. Ślady tego myślenia spotykamy w języku do dzisiejszego dnia. Nie budzi większych wątpliwości ogólny sens nie tylko określeń „piękno przyrody" bądź „piękny widok", ale i „piękny człowiek" (nie w sensie urody, ale postawy życiowej), „piękny charakter", „piękne zachowanie", „piękne życie".

Codzienne funkcjonowanie dowodzi niezbędności tej kategorii. Przypomnijmy chociażby spontaniczne okrzyki astronautów, kiedy osiągnęli cel swojego lotu – Księżyc. W 1968 roku jeden z nich, Frank Borman[1], dzielił się z mieszkańcami Ziemi swoim zachwytem: „To jest najpiękniejszy widok, jaki kiedykolwiek oglądałem, zapierający dech w piersiach". W lipcu 1969 roku uczestnik kolejnego lotu – Neil Armstrong[2] wykrzyknął: „Oto Księżyc… Jego surowe piękno robi wrażenie", a drugi, Edwin Aldrin, zawołał: „Tu jest pięknie, pięknie!".

Zarówno kontakt z pięknem wyższym (duchowym), jak i pięknem niższym (uchwytnym za pomocą zmysłów) buduje człowieczeństwo. Oba, równocześnie realizowane, pogłębiają potrzebę piękna, otwierają coraz to nowe drogi odkrywania go i stwarzania warunków do jego przejawiania się w świecie.

Piękno, obok prawdy i dobra, jest wartością wyższą, jedną z trzech wielkich wartości. Tym wartościom towarzyszy założenie, że nie mogą być one traktowane użytecznie, czyli nie mogą być jedynie „przydatne", służyć do czegoś. Powinny być celem pragnień i dążeń. Dlatego tytułowe pytanie można uznać za nieco prowokacyjne, ale prowadzące do lepszego zrozumienia zjawiska i tajemnicy piękna. Potrzeba kontaktu z pięknem odbieranym, przeżywanym, tworzonym jest zatem bardzo ważna w rozwoju. Niezwykle ważne są doświadczenia piękna przeżywanego już w dzieciństwie odkrywanego w kontaktach z różnymi jego odmianami, a w okresie młodości poszukiwanego coraz bardziej świadomie, samodzielnie, krytycznie.

Na podstawie: Katarzyna Olbrycht, Do czego w rozwoju człowieka potrzebne jest piękno?, „Hejnał Oświatowy", nr 5/203/2021.

[1] Frank Borman – amerykański astronauta, był członkiem załogi statku kosmicznego, który pierwszy w historii wszedł na orbitę wokół Księżyca.
[2] Neil Armstrong, Edwin Aldrin – amerykańscy astronauci, którzy jako pierwsi ludzie stanęli na Księżycu.

[403 wyrazy]

Zadanie 10. (0–2)

Uzupełnij poniższy tekst w taki sposób, aby stanowił streszczenie tekstu Katarzyny Olbrycht.

W swoim tekście Katarzyna Olbrycht podejmuje temat ……..……..……..

…… .

Autorka rozpoczyna od ..……

……

i wyjaśnia …….

……..…… .

W zakończeniu wyraża przekonanie …….

…….. .

Zadanie 11. (0–1)

Na które z poniższych pytań znajdziesz odpowiedź w 2. akapicie tekstu Katarzyny Olbrycht? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

A. Jakie korzyści przynosi kontakt z pięknem?
B. Dlaczego człowiek powinien doświadczyć piękna?
C. Skąd wywodzi się nasz sposób myślenia o pięknie?
D. Kiedy kontakt z pięknem jest dla człowieka szczególnie ważny?

Zadanie 12. (0–1)

Na podstawie tekstu Katarzyny Olbrycht oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Z tekstu wynika, że potrzeba kontaktu z pięknem nie może być realizowana w życiu codziennym.	**P**	**F**
Z tekstu wynika, że człowiek potrzebuje kontaktu z pięknem tylko w dzieciństwie.	**P**	**F**

Zadanie 13. (0–1)

Na podstawie tekstu Katarzyny Olbrycht oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

Na pytanie zawarte w tytule autorka udziela odpowiedzi w drugim akapicie tekstu.	**P**	**F**
Motto poprzedzające tekst Katarzyny Olbrycht wskazuje na potrzebę pielęgnowania otaczającego nas piękna.	**P**	**F**

Zadanie 14. (0–1)

Na podstawie tekstu Katarzyny Olbrycht dokończ zdanie. Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Sformułowanie *piękno jest wartością wyższą* w kontekście akapitu 6. oznacza, że

A. człowiek zawsze stawia piękno ponad inne wartości.
B. nie każdy człowiek odczuwa potrzebę kontaktu z pięknem.
C. piękno nie służy praktycznym celom, ale wzbogaca człowieka.
D. kontakt z pięknem jest ważny, a jego brak unieszczęśliwia człowieka.

Zadanie 15. (0–2)

Spośród lektur obowiązkowych – innych niż *W pustyni i w puszczy* – wybierz tę, której bohatera można określić mianem *pięknego człowieka*, *nie w sensie urody, ale postawy życiowej.* Podaj tytuł tej lektury oraz jej bohatera.

Uzasadnij swój wybór. W uzasadnieniu przywołaj sytuację z tej lektury, ilustrującą Twoją argumentację.

Uwaga! Lista lektur obowiązkowych znajduje się na stronach 3 i 4 tego arkusza egzaminacyjnego.

Tytuł lektury: …….

Bohater lektury: …….....

Uzasadnienie wyboru: .....

……

……

Zadanie 16. (0–1)

Na podstawie tekstu Katarzyny Olbrycht oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

W drugim akapicie tekstu treść zapisana w nawiasach doprecyzowuje znaczenie użytych pojęć.	**P**	**F**
W czwartym akapicie tekstu cudzysłowów użyto, aby wyodrębnić wypowiedzi w mowie niezależnej.	**P**	**F**

Zadanie 17. (0–1)

Przeczytaj wybrane definicje wyrazu *wartość.*

1. «to, ile coś jest warte pod względem materialnym; cecha jakiejś rzeczy dająca się wyrazić równoważnikiem pieniężnym lub innym środkiem płatniczym; cena»
2. «cecha lub zespół cech właściwych danej osobie lub rzeczy, stanowiących o jej walorach (np. moralnych, artystycznych) cennych dla ludzi, mogących zaspokoić jakieś ich potrzeby; ważność, znaczenie kogoś, czegoś»

Na podstawie: *Słownik języka polskiego*, pod red. Mieczysława Szymczaka, Warszawa 1999.

Dokończ poniższe zdania. Wybierz odpowiedź spośród oznaczonych literami A i B oraz odpowiedź spośród oznaczonych literami C i D.

W wypowiedzeniu *Piękno, obok prawdy i dobra, jest wartością wyższą, jedną z trzech wielkich wartości* wyraz *wartość* został użyty w znaczeniu | **A** | **B** |. W takim samym znaczeniu użyto tego wyrazu w wypowiedzeniu | **C** | **D** |.

A. pierwszym
B. drugim
C. *Wartość domu znacznie wzrosła w ciągu ostatnich lat*
D. *Ten pisarz stworzył dzieło o nieprzemijającej wartości*

Zadanie 18. (0–3)

Napisz ogłoszenie o spotkaniu z autorem książki pt. *Piękno jest w nas*. Zachęć do uczestnictwa w tym wydarzeniu, używając dwóch argumentów, z których co najmniej jeden będzie nawiązywał do tematyki spotkania.
Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

OGŁOSZENIE

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Zadanie 19. (0–20)

Wybierz **jeden** z podanych tematów i napisz wypracowanie.

- Pamiętaj o zachowaniu formy wypowiedzi wskazanej w temacie: napisz **przemówienie** albo **opowiadanie**.
- W wypracowaniu odwołaj się do **wybranej lektury obowiązkowej**. Lista lektur obowiązkowych znajduje się na stronach 3 i 4 tego arkusza egzaminacyjnego.
- Innym utworem literackim w przemówieniu może być także lektura obowiązkowa.
- Twoja praca powinna liczyć co najmniej **200 wyrazów**.
- Zapisz wypracowanie w wyznaczonym miejscu. Nie pisz na marginesie.
- Pisz czytelnie.
- Pamiętaj, że zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem albo wypowiedzi aprobujących nieetyczne postępowanie bohatera.

Temat 1.

Napisz przemówienie, w którym przekonasz rówieśników, że warto dążyć do poznawania czegoś nowego. W argumentacji odwołaj się do wybranej lektury obowiązkowej oraz do innego utworu literackiego.

Temat 2.

***Pomogłeś mi odkryć, jakie to ważne*. Napisz opowiadanie o przeżytej z bohaterem wybranej lektury obowiązkowej przygodzie, dzięki której zrozumiałeś, co naprawdę cenisz. Wypracowanie powinno dowodzić, że dobrze znasz wybraną lekturę obowiązkową.**